

چرخ و فلک

زیر ذره بین دینگار مرتضی بابک معین

مجموعیات علمی دانشگاه آزاد
ایستادگی واحد تهران مرکزی





-
- سرشناسه: ————— معین، مرتضی بابک، ۱۳۴۲ -
عنوان و نام پدیدآور: ————— پروست زیر ذره بین دیگر/مولف مرتضی بابک معین.
مشخصات نشر: ————— اصفهان: نشر خاموش، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری: ————— ۲۳۰ ص.
شابک: ————— ۹۷۸-۶۲۲-۶۹۳۲۱۸-۸
وضعیت فهرست نویسی: ————— فیبا
موضوع: ————— پروست، مارسل، ۱۸۷۱ - ۱۹۳۲ م. -- نقد و تفسیر
Proust, Marcel -- Criticism and interpretation موضوع:
موضوع: ————— نویسندگان فرانسوی -- قرن ۲۰ م -- نقد و تفسیر
موضوع: ————— Criticism and interpretation -- Authors, French -- ۲۰th century
رده بندی کنگره: ————— PQ۲۶۰۸
رده بندی دیویی: ————— ۸۳۳/۹۱۲
شماره کتابشناسی ملی: ————— ۶۱۳۳۰۳۰
-



نشر خاموش

نام کتاب:	پروست زیر زنده بینی دیگر
نویسنده:	مرتضی بابک معین
ویرایش:	سعید مهری
طرح جلد و صفحه آرایی:	محید شمس الدین
چاپ و صحافی:	نقطه
چاپ / شمارگان:	اول ۱۳۹۹ / ۳۰۰ نسخه
قیمت:	۵۵۰۰۰ تومان
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۶۹۴۲۱۸-۸

تمامی حقوق این اثر برای نشر خاموش محفوظ است.

ارتباط با نشر خاموش: ۰۹۱۲۰۱۷۸۱۹۴ | ۰۹۱۳۱۷۸۱۹۲۰

www.khamooshpub.ir | www.khamooshpub.com | @khamooshpubch

تهران، ولنجک، خیابان گلستان سوم، پلاک ۳، همکف

هرگونه کپی برداری، برداشت و اقتباس از تمام یا قسمتی از این اثر، منوط به اجازه کتبی ناشر است.

مرکز پخش: پخش ققنوس، میدان انقلاب، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت)، بن بست مبین، شماره ۴
تلفن: ۶۶۴۶۰۰۹۹ / ۶۶۴۰۸۶۴۰

مرکز پخش: پخش چشمه: بلوار دماوند، بعد از سه راه تهران پارس بلوار اتحاد، اتحاد ۱۱، پلاک ۸
تلفن: ۷۷۷۸۸۵۰۲ / ۷۷۱۴۴۸۰۸ / ۷۷۱۴۴۸۲۱

مرکز پخش: پخش پیام امروز: خیابان لبافی نژاد، تقاطع خیابان فخر رازی، پلاک ۲۰۰، طبقه اول
۶۶۴۹۱۸۸۷ / ۶۶۴۸۶۵۳۵

فروشگاه: کتابفروشی توس، خیابان انقلاب، نبش خیابان دانشگاه، پلاک ۱۷۸

تلفن: ۶۶۴۶۱۰۰۷

فهرست

پیش گفتار ۹

فصل اول

- فرآیند شکل گیری عشق و حسادت در اثر مارسل پروست ۱۳
- عشق یا نیاز به مالکیت ۱۵
- کارکرد تصویر در ایده آلیزاسیون عشق ۱۸
- حسادت، مولد عشق فراموش شده ۲۲

فصل دوم

- تجزیه و تحلیل مضمون عشق نزد پروست و استاندال ۳۱
- مقدمه ۳۳
- برداشت اندیشه مدرن از مفهوم آگاهی ۳۴
- برداشت مشترک از عشق نزد پروست و استاندال ۳۶
- مفهوم عشق نزد استاندال و پروست مبتنی بر دو برداشت متفاوت از آگاهی ... ۴۰
- ماحصل بحث ۴۳

فصل سوم

- ۴۷..... **مسئله انتظار مبتنی بر نیت مندی آگاهی**
- ۴۸..... مقدمه
- ۴۹..... پدیده انتظار و عطف آگاهی سوژه به جهان
- ۵۴..... انتظار برای مادر، مؤلدهراس برای انتظارهای آینده
- ۵۶..... ماحصل کلام

فصل چهارم

- ۵۹..... **توصیف های پدیدارشناختی پروست**
- ۶۰..... دو تجربه زیبایی شناختی متفاوت
- ۶۵..... توصیف پدیدارشناختی ناقوسخانه های مارتن ویل

فصل پنجم

- ۷۱..... **مسئله ارجاع شاعرانه در اثر مارسل پروست**
- ۷۲..... مسئله ارجاع در زبان شعر
- ۸۲..... دوباره بازتعریف امر واقع
- ۸۳..... ارجاع به امر واقع به مثابه امری صیرورتی
- ۸۸..... مسئله فرآیند ارجاعی در اثر پروست

فصل ششم

- ۹۳..... **جایگاه استعاره در اندیشه پروست**
- ۹۴..... استعاره مبتنی بر مجاز
- ۹۶..... نقش مجاز در شکل گیری استعاره (سرایت مجازی در تخیل پروست)
- ۱۰۸..... استعاره راه گذر از ماده به روح
- ۱۱۰..... زیبایی شناسی عروج
- ۱۱۶..... استعاره ترفندی برای عبور از بی معنایی
- ۱۲۱..... استعاره ترفندی برای بیان ارتباط امر آسمانی با امر زمینی

فصل هفتم

مارسل و آموزه های الستیر..... ۱۲۷

نقاشی و نوشتار.....	۱۲۸
تأثیر نگاه امپرسیونیستی الستیر بر مارسل.....	۱۳۴
نوشتار امپرسیونیستی در تضاد با عقل گرایی.....	۱۴۱
نگارش پدیدار شناختی.....	۱۴۸

فصل هشتم

در جستجوی زمان از دست رفته، کند و کاوی پدیدار شناختی ۱۵۵

تصویر ترغندی برای منجمد کردن زمان.....	۱۵۶
تصویر و مسئله غیاب و حضور.....	۱۶۳
تصویر و ادراک.....	۱۶۵
آگاهی - تصویر.....	۱۷۰
نقش میانجی تصویر.....	۱۷۳
اپووخ اصل آغازین برای آفرینش هنری.....	۱۸۲

فصل نهم

خوانش تحول سبک زندگی مارسل..... ۱۸۵

مقدمه.....	۱۸۷
شکل گیری چهار سبک زندگی در تعامل با گروه مرکزی مرجع.....	۱۸۸
سبک زندگی اسنوب.....	۱۹۰
سبک زندگی داندی.....	۱۹۰
سبک زندگی خرس.....	۱۹۱
سبک زندگی آفتاب پرست.....	۱۹۱
تحلیل ویژگی های مشابه و متفاوت چهار سبک زندگی.....	۱۹۲
تفاوت دو نظام میل و سلیقه در سبک خرس و اسنوب.....	۱۹۳
دو نظام میل و سلیقه: نظام آپولونی و نظام دیونیسوسی.....	۱۹۵
گذر مارسل از سبک «انسان متعارف این جهانی» به سبک خرس و از سبک خرس	

پیش‌گفتار

این روزها پروست نُقل محافل ادبی و روشنفکری است. بسیاری از او سخن می‌گویند، اما به ندرت می‌توان کسانی را پیدا کرد که نوشته‌های پروست و خاصه اثر بزرگ او یعنی *در جستجوی زمان از دست رفته* را حداقل یکبار خوانده باشند. خواندن این اثر چند هزار صفحه‌ای، کاری سخت و طاقت‌فرسا است؛ خصوصاً در زمانه‌ای که عادت کرده‌ایم برای به دست آوردن حجم بزرگی از اطلاعات تنها لحظه کوتاهی وقت صرف کنیم. پروست نویسنده‌ای است دشوار نویس؛ ازین رو برای فهمیدن اندیشه‌های او، که در جای جای اثر بزرگش پراکنده شده است، باید تحمل داشت و زمان زیادی صرف کرد و فارغ از دغدغه‌های روزمره به خواندن آثار او پرداخت. مثلاً زمانی که مشغول خواندن این اثر بزرگ او هستیم، اگر چیز دیگری فکرمان را مشغول کند، سر رشته فهم متن از دست می‌رود و می‌بایست مجدداً همان جمله‌ای را که مشغول خواندنش بودیم از سر بگیریم تا شاید فهم نهایی حاصل شود. خواندن آثار پروست عشق

می‌خواهد، آن‌هم عشقی خاص که اگر زمانی در پیچ‌وخم جملات طولانی او گرفتار شدیم و به دنبال آن از ادامه‌ی خواندن مأیوس شدیم، سبب شود براین یاس چیره شده و همچنان به خواندن ادامه دهیم. در مطالعه آثار پروست نباید دچار ناامیدی شد، باید جملات او را با دقت و به تکرار خواند تا اندیشه‌هایی که در تار و پود ابریشمی جملات سنگین و طولانی‌اش پنهان شده‌اند، خود را آشکار کنند.

ما در این کتاب، پروست، نویسنده پرآوازه قرن بیستم فرانسه را با نگاهی موشکافانه مورد بررسی قرار می‌دهیم، تا شاید از اقیانوس ژرف اندیشه او، بسته به توان و ظرفیت خود، بهره‌ای ببریم. کسانی که در خصوص پروست و اندیشه‌های او سخن می‌گویند و یا می‌نویسند، اغلب بی‌آنکه به متن و کلام او در اثرش ارجاع دهند، سخن می‌رانند. شاید یکی از دلایل این کلی‌گویی‌های بدون ارجاع این باشد که یافتن جملاتی که تأییدی بر نظرگاه ما در خصوص پروست و اندیشه او باشد، آن‌هم در حجم وسیعی از صفحات اثر او، کار بسیار دشواری است. خوشبختانه کتاب بسیار ارزشمند زنده‌یاد داریوش شایگان یعنی فانوس جادویی زمان، که در نگارش این کتاب از آن بهره‌های بسیار برده‌ام، دارای ارجاعات بسیاری به اثر پروست است که خود یکی از نقاط قوت این کتاب از میان دیگر ویژگی‌های بی‌نظیر آن به شمار می‌رود. در کتاب حاضر نیز سعی شده است آنجا که اندیشه‌ای بیان می‌شود بی‌درنگ به گفته‌ای از خود پروست ارجاع داده شود تا شاید کار به کلی‌گویی‌های بدون ارجاع ختم نشود. این ویژگی، می‌تواند علاقه‌مندان و دانشجویانی را که بیشتر به دنبال کار عینی و متنی بر روی اثر پروست هستند، اقناع کند تا بتوانند بزرگی و عمق اندیشه‌های او را از متن اثربیرون کنند.

پس از بیان مقدمات فوق، باید اذعان کرد یکی از بنیادهای اصلی اندیشه پروست، که اتفاقاً فهم آن برای درک اساس فصل‌های گوناگون این کتاب به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به کار می‌آید، این است که ادراک لزوماً در خود شامل سهمی از جهان انتزاعی و ذهنی سوژه است، زیرا جهان آنی است که در

نگاه سوژه پدیدار می شود. از این روی سوژه بنا بر حالات، شرایط و بافتی که در آن قرار دارد مرکز دریافت امپرسیون های متنوع و به غایت متغیر می شود؛ بنابراین به اندازه افراد، جهان های متفاوتی شکل می گیرد. از منظر پروست تجربه امر واقع اساساً بُعدی انتزاعی، ذهنی و شخصی دارد، تاجایی که تأثرات حسی فردی را باید تنها امکان شناخت حقیقت دانست. در واقع درست است که تجارب زندگی، یا به بیان دیگر امر زیسته، ماده خام اثر است و آن را تغذیه می کند، اما این سبک ادبی است که این ماده نازل را ارتقاء داده و به اثری هنری تبدیل می کند که بازتاب و انعکاسی جهانی دارد. می توان ادعا کرد که اثر پروست بر پایه نظریه امر تخیلی بنیاد گذاشته شده است که به آراء و اندیشه های بسیاری از پدیدارشناسان نزدیک است، اما در حالی که پدیدارشناسانی چون هوسرل به دنبال جوهره چیزها هستند و به نوعی در چنبره ذات گرایی گرفتار می شوند، پروست اندیشه ضد ذات گرایی را بسط می دهد. برای او امر تخیلی ابزاری نیست که آشکار کننده جوهره ثابت چیزها باشد، اما می توان آن را دارای نقشی میانجی میان جهان بیرونی و جهان درونی دانست. پروست امر تخیلی را فضایی بینابین و میانه می داند که در آن کسانی که دوستان داریم، و یا خاطرات ما از گذشته های دور دست و نیز آثار هنری در قالب استحالتهای مدام و پیوسته، که جهان بیرونی را با امیال و ذهنیات ما تطبیق می دهد، قوام پیدا می کنند. در جای جای فصل های متفاوت کتاب حاضر با مفاهیم بنیادین پدیدارشناسی، خصوصاً مفاهیم پدیدارشناسی مرلو-پونتی مواجه می شویم و آن چنان این مفاهیم در اثر پروست سیلان دارد که حتی می توان او را از این منظریک پیشا پدیدارشناس به حساب آورد. دو فصل آخر کتاب به خوانش متن پروست با تکیه بر آراء و اندیشه های اریک لاندوفسکی، نشانه شناس فرانسوی اختصاص داده شده است. هر چند با نگاه اول ارتباط تنگاتنگی میان این دو فصل و فصل های آغازین و میانی کتاب وجود ندارد، اما با توجه به این مهم که این نشانه شناس نظریات خود را با تأثیرپذیری مستقیم یا غیرمستقیم از پدیدارشناسی مطرح کرده است، پیوندی عمیق میان فصل ها برقرار می شود.